

TEMPERAMENTUL, APTITUDINILE ȘCOLARE ȘI RELAȚIILE CU AMBIANȚA – REPERE ÎN EVALUAREA INTERESELOR PROFESIONALE ȘI GHIDAREA ÎN CARIERĂ A ADOLESCENȚILOR

Natalia BULAT,
psiholog, profesor dezvoltare personală,
IP Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, mun. Chișinău
ORCID ID: 0009 0005 2746 4977

CZU: 37.048

DOI: 10.46727/c.01-02-12-2023.p137-141

Abstract. *In this article we analyzed the benchmarks in the assessment of professional interests and career guidance of adolescents. The temperamental, attitudinal aspect and the relationship with the environment of adolescents can serve as effective benchmarks in the evaluation of professional interests and their career guidance.*

Keywords: *career guidance, adolescent, professional interests, temperament, skills, relationships with the environment.*

În orice societate democratică politicile în domeniul resurselor umane referitoare la consilierea carierei trebuie să vizeze cu necesitate dezvoltarea capacității personale de a lua decizii și inițierea unui traseu personal de integrare socio-profesională.

Orientarea în carieră este expresia unor talente personale sau aptitudini dominante. Pe măsură ce acestea au tangență cu interesele, motivațiile și valorile personale ale individului și ale mediului extern, social și economic, se poate ajunge la modelarea unui traseu profesional optim.

În prezent, cariera reprezintă un aspect al vieții de importanță primordială, atât la nivel personal, cât și social. Oamenii fac adesea investiții deosebite de timp și resurse pentru a avea o carieră de succes.

Orientarea profesională este o activitate bazată pe un sistem de principii, metode și procedee de îndrumare a persoanei către o profesie sau un grup de profesii, în conformitate cu aptitudinile, înclinațiile și interesele sale și, pe de altă parte, în funcție de perspectivele pieței forței de muncă și dinamica sferei ocupaționale.

Dificultatea cu care adolescenții/tinerii își aleg o carieră pe care să o urmeze în viitor reprezintă una din marile probleme ale societății. Ei au nevoie de ajutor, pentru a depăși această etapă problematică a dezvoltării personale și profesionale.

Cele mai accesibile, ușor de observat și de identificat trăsături de personalitate la adolescent sunt cele **temperamentale**. Ele se referă la nivelul energetic al acțiunii. Temperamentul se referă la dimensiunea energetic-dinamică a personalității și se exprimă atât în particularități ale activității intelectuale și ale afectivității, cât și în comportamentul exterior, ceea ce favorizează limbajul și comunicarea didactică [4, p. 278].

Viitorul profesional este și o „consecință” a prezentului, în termeni de investiție în educație, formare, dezvoltare a abilităților și aptitudinilor personale, maturizare generală sau structurare a unei personalități orientate spre activitate.

Aptitudinile sunt însușiri psihice individuale, care, în ansamblul lor, asigură posibilitatea asimilării anumitor cunoștințe, priceperi și deprinderi. Aptitudinea poate

fi considerată ca un proces psihic privit din punctul de vedere al randamentului într-o anumită activitate: imaginația vizuală constituie o aptitudine pentru pictor, gândirea abstractă – pentru matematician, memoria verbală – pentru actor, învățarea rapidă și eficientă – pentru elev/student etc. [4, p. 285]

Școala poate fi descrisă ca o oglindă în care elevul se vede pe el însuși și se recunoaște într-un anumit mod. Aceasta este o oglindă structurată, dar, în același timp, și una structurantă. Dimensiunea principală care organizează/determină imaginea de sine (și a altora) este succesul școlar. În acest context, și disciplinele își au rostul/rolul lor. Sistemul este interiorizat de către tineri și disciplinele școlare devin căi cognitive [2, p. 15].

Preocupări pentru compatibilitatea persoană-mediul de activitate profesională identificăm la autorul rus E.A. Klimov [7]. Autorul stabilește cinci tipuri/grupuri de profesii, cărora le corespund tot atâtea tipuri de personalitate:

- 1) profesii în care se lucrează cu tehnica;
- 2) profesii în care se lucrează cu oamenii;
- 3) profesii în care se lucrează cu informațiile;
- 4) profesii care presupun contactul/crearea obiectelor de artă;
- 5) profesii ce se realizează în natură [7].

Autodeterminarea profesională constă în stabilirea de către preadolescenți și adolescenți a locului în viața de adult, prin conturarea propriei identificări profesionale, prin construirea/proiectarea unei perspective de viață pe termen lung, consideră M. Mihailina [8]. Autodeterminarea profesională a adolescenților se bazează pe un sistem de competențe: pregătirea de a alege conștient și responsabil viitoarea profesie; competența tehnologică; competența de autoinstruire; competența informativă, care se manifestă prin capacitatea de a face față avalanșei informaționale și de a lua decizii în baza conștientizării critice a informației; competența socială, care îi permite persoanei utilizarea resurselor altor persoane și a societății pentru rezolvarea sarcinilor; competența de comunicare [8, pp. 72-73].

Una din cele mai importante activități într-o instituție postuniversitară este ghidarea în carieră a elevilor, activitate cu mai multe finalități:

- 1) sporirea motivației elevilor pentru învățare prin orientarea spre viitorul profesional;
- 2) ghidarea în carieră ca modalitate de identificare certă a parcursului profesional;
- 3) promovarea valorilor angajării active în muncă în contextul unei piețe a forțelor de muncă dinamică și flexibilă.

Profesiunea este o modalitate de integrare în viața socială, o cale de afirmare a personalității, poate cea mai importantă. Alegerea profesiei ar trebui să fie în armonie cu sinele și cu interesele profesionale ale elevului. Numai atunci când elevul și mai apoi studentul va înțelege importanța alegerii viitoarei meserii, acesta va fi responsabil în profesia pe care a ales-o și va dori să realizeze performanțe în cariera sa.

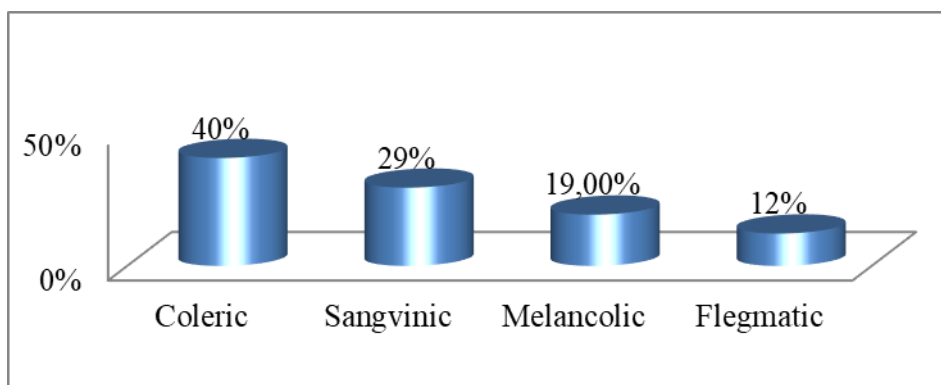
O mare parte a timpului din viața noastră profesională încercăm să planificăm strategii pentru a obține ceea ce dorim, mintea fiind preocupată de idei creative, specifice intereselor elevilor, de modalități originale pentru atingerea obiectivelor propuse de psihologul școlar în activitatea sa profesională. Astfel, este o motivație pentru cercetare, numărul elevilor indeciși în alegerea viitoarei profesii și construirea parcursului educațional de după gimnaziu/liceu fiind destul de mare

Totodată, experiența profesională ne-a demonstrat adevărul de incapacitate a elevului de a-și alege viitoarea profesie, adoptând decizii determinate de opinia părinților, colegilor, prietenilor, care, frecvent, nu corespund aspirațiilor și aptitudinilor profesionale ale celui vizat.

Astfel, considerăm că una dintre cele mai importante misiuni ale psihologului școlar este de a motiva pentru învățare și ghida în carieră elevii, cea de a doua preocupare actualizându-se deosebit la etapa finalizării studiilor gimnaziale și liceale, activitate care solicită cunoașterea profundă a personalității elevului. Am optat pentru prezentarea în studiul de față a unei activități importante, realizate în cadrul IPLT „Mihai Eminescu”, mun. Chișinău, cu referință la ghidarea în carieră prin cunoașterea temperamentului, aptitudinile școlare și orientarea spre anumite domenii relaționale.

Analizăm activitatea de cercetare-consiliere, efectuată în cadrul programului de ghidare în carieră a adolescenților. În program a fost implicat un eșantion de 158 de adolescenți – elevii claselor a IX-a B, C, D, cu vârsta de 15-16 ani, și a XII-a A, B, U, cu vârsta de 17-18 ani, din cadrul instituției (IPLT „Mihai Eminescu”).

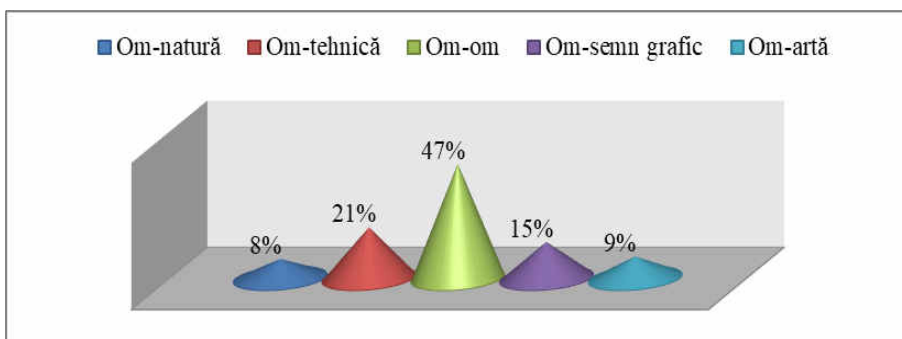
La etapa inițială a cercetării, am efectuat activitatea de evaluare psihologică. Utilizând chestionarul de personalitate H. Eysenck (Forma A) [5, p. 82], *Serviciul psihologic școlar*, am identificat temperamentul adolescenților (vezi *Figura. 1*). În lotul de adolescenți cercetați predomină cei cu temperament coleric (40%).

Figura 1. Rezultatele testării (%) – *Temperamentul adolescenților*

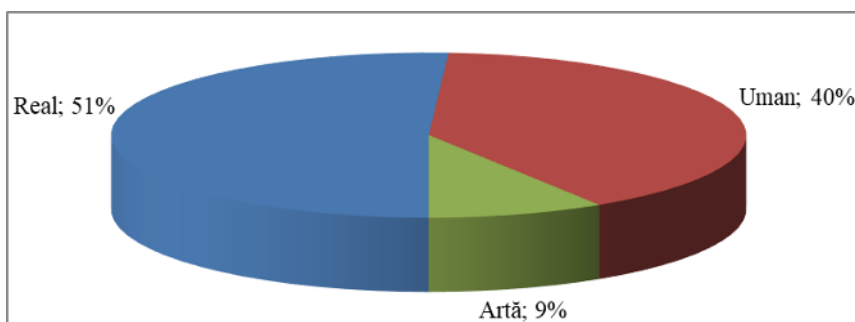
Prin aplicarea și interpretarea bateriei de teste cu privire la interesele profesionale și ghidarea în carieră, chestionarul de delimitare a intereselor profesionale (E.A. Klimov) [5, p. 123], prin care am identificat cadrul relațiilor cu ambianța, preferat de adolescenți și metoda de stabilire a orientării profesionale „Harta intereselor”, am determinat două axe importante pentru construirea profilului profesional al adolescenților.

Pe axa raportului preferat al adolescenților cu mediul ambiant am identificat: pe primul loc – preferința pentru raportul om-om (47%), pe locul 2 – raportul om-tehnică (21%), pe locul 3 – om-semn grafic (15%), pe ultimele locuri – om-natură și om-artă. Elevii din clasele cu profil umanist au ales mai frecvent domeniul relațiilor om-om (circa 89%), cei din clasele cu profil real – domeniile om-tehnică și om-semn grafic (peste 85%) (vezi *Figura. 2*).

Figura 2. Rezultatele procentuale ale testării la *Interese pentru relaționarea cu mediul ambiant* (după Klimov)

Prin raportare a datelor la cele două teste, am identificat preferințele adolescenților pentru trei domenii (vezi *Figura. 3*).

Figura 3. Rezultatele procentuale pentru *Stabilirea profilului de specialitate*

Următoarea etapă a investigației a fost consilierea individuală a fiecărui elev din clasele a IX-a B, C, D și a XII-a A, B, U, conform rezultatelor testării.

Conform autoarei R. Axinte [1], consilierea privind dezvoltarea carierei este o nișă relativ recentă și presupune o abordare complexă, vizând pregătirea tânărului pentru obținerea succesului în plan personal, profesional și social. Ea include activitățile obișnuite care se realizează în vederea orientării școlare și profesionale, dar acestea sunt integrate într-o arie de acțiune mult mai vastă, care are legături directe cu evoluțiile din plan social, economic, schimbările de pe piața muncii și ceea ce semnifică expresia „realizare personală și profesională” [5].

Rezultatele interpretării testelor au fost fixate în procese-verbale. Experimentul a fost realizat cu succes, deoarece fiecare elev manifesta o dorință deosebită de a fi îndrumat spre profilul la care va merge la anul și domeniul profesional în acord cu interesele sale profesionale. În cadrul consilierii am utilizat și informația privind temperamentul adolescentului.

Ultima etapă a cercetării constă în organizarea și desfășurarea activității cu elemente de training „Influența temperamentului, aptitudinilor școlare și a orientării relaționale asupra alegerii profesiei”, care a fost aplicată cu scopul de îmbunătățire a proceselor de orientare și consiliere vocațională pentru elevii din clasele a IX-a și a XII-a.

Obiectivele activității

- O₁. Promovarea atractivității și eficienței serviciilor de ghidare în carieră, a educației și formării profesionale.
- O₂. Identificarea propriilor interese ocupaționale pe baza informației acumulate anterior în corelație cu temperamentul fiecărui elev.
- O₃. Selectarea profesiilor în raport cu tipajul de personalitate/temperamentul.
- O₄. Întocmirea curriculumului vitae (CV) și a planului individual privind dezvoltarea carierei.

Este de așteptat ca prin parcurgerea acestei activități elevii să fie capabili (finalitățile activității):

- să identifice care sunt cele mai potrivite direcții de acțiune pentru soluționarea problemelor cu care aceștia se confruntă în alegerea carierei;
- să aleagă acele instrumente de lucru ale consilierii carierei care conduc la identificarea intereselor, sistemelor de aptitudini, trăsăturilor de personalitate etc.
- să distingă acele instrumente care facilitează luarea deciziilor cu privire la propria carieră, care sugerează direcții ocupaționale adecvate fiecărei persoane.

Interesul pentru activitățile de ghidare în carieră a adolescenților și aplicarea acestora pe parcursul activității profesionale a fost valorificat în cadrul unui Seminar instructiv-metodic pentru psihologii școlari cu tema „Tehnici și mijloace de orientare școlară și profesională”. *Scopul seminarului*: fiecare elev să-și planifice cariera în funcție de tipul de personalitate, modul de însușire a informației, interesele profesionale și domeniul de activitate.

În concluzie: din multitudinea abordărilor prezentate mai sus deducem complexitatea interferenței factorilor sociali și individuali drept repere în evaluarea intereselor profesionale și ghidare în carieră ale adolescenților. O cunoaștere bună a potențialului individual de către adolescent, informarea cu privire la lumea profesiilor și piața muncii sporesc șansele persoanei de a-și proiecta o carieră de succes.

Bibliografie:

1. AXINTE, R. Consilierea elevilor pentru carieră. Perspective constructiviste. Iași: Editura Universității „A.I. Cuza”, 2018. ISBN 978-606-714-468-0.
2. DANDARA, O. Rolul mediului social și al particularităților individuale asupra opțiunii profesionale și evoluției în carieră. In: Didactica Pro..., 2013, nr. 5-6(81-82), [citat 13.11.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/13_20_Rolul%20mediului%20social%20si%20al%20particularitatilor%20individuale.pdf
3. JIGAU, M. Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici. București: Sigma, 2007. ISBN 978-973-649-340-9.
4. JUDE, I. Psihologie școlară și optim educațional. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2002. ISBN 973-30-2175-X.
5. PLATON, C. Serviciul psihologic școlar. Chișinău: Epigraf, 2001. ISBN 9975- 903-28-2.
6. TOMȘA, Gh. Consilierea și orientarea în școală. București: Credis, 2001. ISBN 973-85175-2-4.
7. КЛИМОВ, Е.А. Как выбирать профессию. Москва: Просвещение, 1990. 158 с.
8. МИХАЙЛИНА, М.Ю., ПАВЛОВА, М.А., НЕЛЮБОВА, Я.К. Сопровождение профессионального самоопределения старшеклассников. Диагностика, рекомендации, занятия. Волгоград: Учитель, 2009. ISBN 978-5-7057-2037-8.